

de două ori în septemana: **Joi-a** și **ominea**; era candu va pretinde imitantia materieloru, va esi de trei sêu de patru ori în septemana.

retiuu de prenumeratiune, pentru Austria:

annu intregu . . . . . 8 fl. v. a.
diemate de annu . . . . . 4 fl. v. a.
patrariu . . . . . 2 fl. v. a.

pentru Romania și strainetate:
annu intregu . . . . . 12 fl. v. a.
diemate de annu . . . . . 6 fl. v. a.

ALBINA.

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corepondinti ai nostri, și de a dreptulu la Redactiune **Stationsgasse Nr. 1**, unde sunt a se adresă ai corepondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea sêu speditur'a; câte vor fi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica

Pentru **anuncie** și alte comunicatiuni de interesu privatu — se respunde câte 7 cr. pe linia; repetirile se facu cu pretiu scadiutu. Pratiulu timbrului câte 80 cr. pentru una data se antecipa.

Numerulu celu mai de aproape va apare joi regulatu.

Budapesta, in 5/17 augustu 1874.

Din punctu de vedere culturale și umanitariu — nu potemu numi, de câtu — *s c a n d a l u*; ér din punctu de vedere politicu — nu de câtu: *absurditatea absurditatiloru* — portarea de joi-a trecuta a maioritatii magnatiloru și demnitariloru superiori ai tierii în corpulu loru legiuitoriu, asiá numt'a *Casa de susu*.

Acésta Casa adeca cu maioritate de voturi modifică §-lu 5 alu novelei electorali în privint'a censului pentru Transilvania, lu-modifica adeca asiá, pre cum am anuciatu în nrii trecuti, adoptandu propunerea comisiunii juridice a ei. Atfelu Cas'a magnatiloru nostri, pentru d'a paralisá valórea elementului romanu în Transilvania, creiá espresu contra acestui elementu unu censu straordenariu, de *dóue* și respectivminte de *trei* și de *patru* ori mai mare, de câtu celu generale în Ungaria! neconsiderandu că — Transilvania și asiá este mai seraca, ér elementulu romanu alu ei de totu apesatu chiar de celu magiaru!!!

Déca am scrisu une-ori despre acei ómeni din acea Casa legiuitoria insinuatiuni și atacuri agere, câte o data atátu de agere, in câtu chiar multi amici ai nostri le credeau essagerate: apoi întemplantarea de joi-a trecuta ne-a justificatu pe deplinu; acei amici ai nostri — si ei ni vor dá dreptu.

Nu sunt acei ómeni nici d'a formá, nici dá conservá astadi statulu ungu-rescu; ei — precum se aretara joi-a trecuta, nu sunt decâtu tristele remasitie, mumie ale barbariei secelorú trecute. In Asia, da, acolo dóra ar mai poté ei se fie la timpu și locu: in Europa — ei sunt și remanu barbari, cu mai multa reutate in anima, decâtu vertute in potere.

Si cum nu, candu — ei cutédia a o spune in audiulu lumei, că — nu vor se scie de progresu, de *libertate*, de *egalitate*; că — pre ei nu i conduce de câtu *magiarismulu*! (A se vedé reportulu de la Dieta.)

Ei bine, unu astfelu de poporu — mai póte se aibe locu, se fie suferitu in Europa civilizata, între popórale culte?!

Prosti și frivoli sunt acei ómeni, candu ei credu, că monarchulu nostru se va dediosí — de dragulu unoru mumie triste, a se face capulu unei turme barbare, pe facia in contra progresulu!

Prosti și frivoli sunt ei, candu ei — dechiarandu resbelu poporaloru nema-giare din patria, le provoca pe acestea a dechiará resbelu la mórté și viétia *magiarime*! Si — acésta stupida pornire ei o numescu patriotismu!! Vai si ér vai! —

Dar déca de o parte ne inversiuna și revoltá miserabil'a acésta tienuta a unor'a magnati, prelati și demnitari superiori, pre cari — spre mare mangaiere constátamú, in diaristica nu iispriginira, incuragiara și justificara decâtu numai reconoscutele organe ale *reactiunei* și — cele liberali ale *prussismulu*: apoi d'alta parte cu multa reconosciinta notámú, că guvernulu, si anume dlu ministru de interne c. *Szapáry* și organele guverniali, specialminte „*P. Napló*” și „*P. Lloyd*”, cu zelu și demnitate au revelatu adevverulu si au aperatu propunerea esita din Cas'a deputatiloru. Tóte datele si argumentele, folosile de *partit'a* liberala și nationale in Cas'a de diosu

tote bine se repetira chiar de pe banc'a guvernulu in cas'a de sus, si — pre candu dlu Min. de interne, in Camera se nevoiá in modu nenaturale a le combate și mistificá, aci naintea magnatiloru totu densulu le afirmá ca pre cele mai reali, mai deplinu întemeiate: tocma insa asiá de surdi și neuci se aretara boierii cei ingamfati facia de vocea sa, casi densulu in Cas'a de diosu — facia de noi! Nemesea ajunsse pre dlu c. *Szapáry*; acuma densulu va avé o ideia despre aceea, că — câtu de reu dóre și vatema, candu co-ómenii sei i desconsidera cea mai buna și secura convic-tiune a sa.

Ajunga pentru asta data — atát'a, rezervandu-ni a mai vorbi și alta data despre acésta fatale cauza.

Destulu că — ardiend'a dorintia a dlui ministru c. *Szapáry*, d'a vedé votata și santionata nóu'a lege electorale — nu se implini; chiar cei din cast'a sa si cu unu nru din supremi comiti ai sei — i-o incruccisara. Asiá și-resbuna sórtéa asupra omeniloru neconsecinti! —

Cas'a deputatiloru, dupa-ce din legea electorale de ocandata, prin capritiuu boieriloru — nu se alese nemic'a, vineri dupa médiadi la 6 óre tienú ultim'a siedintia, in carea se implinira cele formali si se ceté *Rescriptulu regiu*, prin care sesiunea acést'a se incheia si inceputulu celei viitorie se anuncia pe 24 oct. a. c. —

Budapesta, in 16 aug. n. 1874.

Dupa scirile consunatórie ale foiloru, reconóscerea Regimului republicanu de *Madridu* de cátra poterele cele mari — intr'adeveru a urmatu dilele trecute, a urmatu cu o rapeditiune ne-asteptata de nime. Iniciativ'a — afara de tóta indoiél'a a fost a *Prusso-Germaniei*, carea asiá de minunatu scitú manevrá pre campulu diplomatiei, încátu — dupa pucina dificultare din partea Angliei tóte celelalte poteri pe întrecute i primira svatulu, si între acestea Francia cu atátu mai rapede, pentru ca se evite suspiciunea, că — barbatii ce i stau in frunte si vor a trece de solidi și onorabili, in anim'a lorú simpatiesidia cu „*bandele de tálhari*” ale lui *Don Carlos*.

Cea-ce mai multu suprinde la acésta rapede primire a Spaniei in consortulu poteriloru legali, sub scutul dreptulu publicu alu popóraloru — e, inca nedeslegat'a întrebáre: cum vine tocmai dlu *Bismark* celu d'antaiu a starú, si a starú cu atát'a întetire, pentru reconóscerea Regimului republicanu de Madrid?

Indemnul se dice a fi fost, impuscarea reportoriului diaristicu germanu, a capitan ului de artileria *Schmid*, si prin consecintia *crudimea*, can *balismulu* Carlistiloru. De asemenea — si mai de aproape, sêu mai potericu indemn se fie fost — atentatulu de la *Kissingen*, man'a popiloru catoliei, carea se dá cu socotéla că a juratu isbanda in contra lui *Bismark* și a tuturoru creatiuniloru și planuriloru lui, — firesce pentru persecutarea iesuitismulu.

Ori cum si ori prin ce se se fie datu indemnulu, motivulu adevveratu e: convic-tiunea că *Carlismulu* este sustienutu in Spania cu *banii iesuitiloru din Roma* și — *din tóta lumea*. Sute de millióne costá dejá rescól'a, si aceste mai tóte le dede sant'a biserica a iesuitiloru, si scopulu pentru care le dede, nu póte fi altulu, de câtu pentru de a apucá Spania. in manile lorú, spre a face din ea unu *puntu alu parghie papali in contra ideiei si ordinei moderne*! —

In Francia, si — nu numai acolo, ci mai in tóta Europa — multa spargere de capu face ómeniloru politici *scaparea lui Bazaine*. Cumca este o opera, cu multa precau-tiune planuita de bonapartisti, si sprigi-

nita din Italia, fresce totu de ómeni ai sistemii napoleoniane, la spatele carora se dá cu socotéla că stau — ér *issuti*, — despre acést'a nu mai incupe indoiéla. Papismulu de astadi, atátu de cumplitu isbitu și soosu, asiá-di-endu, din tietieni prin *Bismarkismu*, a devenitu unéla órba a iesuitiloru, cari — fresce, amenintati de mórté prin nóu'a ordine de lucruri in Europa, si-incorda tóte peterile — pe la tóte punturile câte le afla bune, spre scopulu d'a incurcá iciele celoru potericu din Berlinu si d'a restituf influint'a si stepanirea bisericeii catolice absolute in Europa si prin Europa in lumea intréga.

Dupa scirile mai nóue, *Bazaine* si cu ai sei au punctulu de intelnire la Brussela in Belgia, unde dóra in momentu vor fi și ajunsu. Despre planurile mai de parte ale Bonapartistiloru — nu se suna nemic'a. Intr' aceea in Francia, dar si pre aiuriá, de adreptulu se pronuncia suspiciunea, că — fug'a lui *Bazaine* a fost cu scirea si connivint'a nu numai a pazitoriloru sei, ci chiar si a lui *MacMahon*; pre candu d'alta parte regimulu francesu cu unu felu de ostentatiune face a se arestá toti cei-ce stau cátu de pucinu in atingere cu insul'a *S. Marguerite*, precum si comandantele si toti inspectorii si pazitorii de acolo.

Adevverulu curendu tardiu va esti la lumina; intr' aceea pentru *MacMahon* supositiunea opiniunii publice este dejá unu greu votu de ne-neredere. Omulu acést'a, din dia in dia, devine mai suspiciosu in ochii patriotiloru. —

Budapesta, in 4/16 aug. 1874.

(Despre primirea noului patriarclu serbescu, *Procopiu Ivacicovicu*, din partea serbiloru,) notámú aci, dupa reporturile din diferite foi si dupa ale nóstre proprie observatiuni — urmatoriele:

Incependu de la *Baia*, cea ce jace cam 25 de miledé parte de Carlovetiú, la Dunare ori la care locu cu poporatiune Serba a ajunsu a stá vaporulu, patriarclu a fost intempinat cu insufletire din partea Sorbiloru, si densulu la salutárele deputatiuniloru a respunsu prin frumóse promisiuni, că — se va ingrigi de naintarea causei lorú nationali. In unele locuri, precum in *Futogu*, parad'a primirei a fost petrecuta de sunetulu piueloru. La alte locuri, precum *Vucovaru* și *Neoplanta*, darea cu puele a fost oprita, pentru ca se nu turbure liniscea noptii. Deputatiunile au fost tramise numai din partea comunicatiloru bisericesei; totusi poporulu de sine s'a adunatu spre intempinare, mácar că érá nópte. Astfelu batrenulu nostru archipastoriu a avutu o nópte fora odihna! — In *Carlovetiú*, unde vaporulu ajunsse la 4 óre de demauétia, patriarclu a fost primitu si salutatu la loculu de desbareare prin presie dintele electorale alu congresulu, dlu *Branovicichi*, cu vr'o 24 de deputati congresuali, mireni și preotiesei, si cu multi altii privati; dintre clerulu de curte numai unu protosincelu a fost afara; ér la intrarea in resiedintia — altu protosincelu l'a salutatu cu o cuventare frumósa, aducendu inainte că — intra in curte si oficiu tocmai in óra de despartire a noptii de dia, dorindu se fie acést'a de bunu auguriu, se se desparta prin sosirea sa nópte si se dispara si se se faca dia! — Cercurile oficiali — nu s'au miscatu. Administratoarele *Gruiciu*, carele numai in presér'a sosirii patriarclului a parasitu resiedintia patriar-chale, nu s'a aretatu spre intempinare. Despre domni magistratuali si assistenti ai funduriloru dice „*Zastava*”, că — abia s'au induplecatu a dá vr'o dóue carutie pentru deputati spre intempinare. Din partea parocheloru trei Carlovetiane — este memorabile, că — la intrarea in Carlovetiú a „*Stepanulu*”, numai la beseria de diosu trageau, sunau clo-

potele, ér la cea de susu, si chiar la *catedrale*, dormiau somnulu dreptiloru! Unu laoru ne mai pomenitu in biserica nostra!!

Dar aceste máhniri si ostentatiuni pre facia din partea clericaliloru atátu de reu insielati in sperantiele lorú, disparura curendu, dupa ce Rescriptulu de confirmare alu MSale, in siedintia congresuale de mercuri, la 10 óre, se publicá; de aci incóle máhnitii unulu câte unulu incepura a esi din retragere si a se presentá si inchiná noului sóre!

Multa a contribuitu spre apropiare si molcomire — atitudinea comisariului regiu, a dlui *Hueber*, carele intr'adeveru conóscé ómenii si imprejurárele, si — dovedí că scie, cum trebuie tractati acei'a si cum trebuie tienutu contu de acestea. Densulu tocmai pre dia'a sosirei patriarclului arangiá din parte si o méssa stralucita, la carea invitá, pe langa patriarclu, pe fostulu administratore, eppu *Gruiciu*, *deputatiunea romana*, pe presiedintele congresuale pentru actulu de alegere, *Branovicichi*, vr'o 20 de deputati de diferite colorii, și cáti-va oficieri de compania de onóre. — Aci apoi toastele si siampaniulu spumegatoriu — sparsera ghiati'a instrainárii si — de aci incóle recél'a disparú pe vedute. — Primulu toastu a redicatu comissariulu intru fericit'a sosire si ocupare de scaunu a pré-fericirei sale, parintelui nou patriarclu; apoi acést'a — alu doilea de multiamita comissariului; alu treilea ér comissariulu spre reconosciinta fostului administratore patriarclu, „*carele a avutu necasu si multa truda in acelu oficiu alu seu!*”

A urmatu apoi indata totu din partea comissariului unu toastu saluatoriu si multiamitoriu *deputatiunei romane*, care inchinare a fost primita cu manifestatiuni unanime si sonóre de placere. In decursulu toastelorú sosira dóue deposesie telegrafice dela *arhiepiscopii* dd. episcopi romani din *Aradu* și *Caransebesu*, cu felicitári cátra patriarclu; aceste deposesie in limb'a romana fusera cetite si ascultate de toti cu cea mai viua placere. Més'a s'a continuatu trei óre si s'a despartitu cei adunati între stringeri de mani cu auicla, fora diferintia de partita.

Romanii si-au facutu detorint'a; au informatu, recomendatu — in tóte partile si — din tóte partile au primitu cele mai viue incredintiári de amóre si reconosciinta. A dóua dia, adeca joi cu de séra, dupa-ce actulu de *renunciare la scumulu Metropolitai romane*, de cátra Pré-fericirea Sa, noulu patriarclu serbescu, a fost subscriu si speditu, deputatiunea romana si-a luatú duosulu adieu de la bunulu lorú parinte *Procopiu* si a parasitu Carlovetiulu, plecandu la *Neoplanta*, unde in cercuri amicali petrecú sér'a si peste nópte — pana vineri la 11 óre, candu se imbarcá pentru Pesta.

Multe nuantie, pré caracteristice ar fi de amittu, dar — credemú că — alta data ni se va dá ocasiune si mai potrivita. —

Venerabilulu Consistoriu metropolitanu gr. or. romanu in Sibíiu; la manele naltu-présantiei sale parintelui Ioane Popasu, dreptmaritoriu Eppu romanescu alu Caransebesulu, ca celui mai betranu Episcopu alu Ierarchiei romane gr. or. din Ungaria si Transilvania, in Caransebesu.

A placutu provedintiei domnedieseci, prin midlocirea maritulu Congresu nationale-bisericescu serbescu si prin prént'a voia si gratia a Maiestatei Sale, Imperatorului si Regelui nostru Franciscu Iosifu I., anume prin actulu congresuale de alegere dela 31 iuliu a c. si prin domnésc'a confirmare din 6 augustu, a me chiamá la scaunulu archiepiscopale-metropolitanu alu *Patriarchiei Serbesci de Carlovetiú*, pre care scaunu, in urmare de réntulu Rescriptu maiestate-

tecu, ce se publică în ședința congresuale publicată în „Zastava“, nr. 89, ci și de ieri și fu primit cu manifestări de placere generale, în fața lui și ocupat. — A sosit deci momentul de a-mi împlini cea mai grea dorință către Voi, iubirii mei, și prin Voi — către Ierarhia, carei până acumă eu mandria am stat în frunte.

Intemplanța de față este un'a dintre cele mai străordenari în biserică noastră, și ea nu se poate nice splică, nice de judecă și justifică, decât numai prin absolută necesitate, care a produs-o și care s'a manifestat tocmai în incidentele ce a făcutu de a se întelni voi'a reprezentanților legali ai unui întregu popor — în grele împrejurări situate, cu întieptiunea naltului guvernului patriei și cu altissima gratia a MSale.

Cine din admirabilă concurența și co-incidentia a acestor decidetori fautori publici, într'unu momentu criticu, nu va recunoșce, că slabă mea persóna a fost vasulu alesu de Domnulu, — de la care se îndreptădă pasii omului, — pentru scopurile sale providențiali? Cine nu va cunoșce, că navelirea cu atât'a putere a tuturoru împrejurătoru asupr'a mea, nu-mi lasă alta alegere, de cătu — o supunere cu resignatiune, în cea mai deplină buna-credință, că este spre binele santei noastre biserice.

Asiă a fost, pré iubirii mei, că eu, desi cu anima plina de dorere și în consciința celei mai grele responsabilități, a trebuitu să me despartu de Voi, să parascescu acelu terenu alu archipastoriei la pré-iubitulu meu popor romanu, carui într'unu cursu de 21 de ani tôte modestele mele poteri si ingrigiri au fost devotate. M'am despartitu, V'am parasitu, — dar totusi numai corporalmente; spiritulu meu — pururiă va fi cu Voi, pururiă. Ve voiu petrece cu iubire și cu tóta sollicitudinea, ce mi-o impune legatur'a bisericească și comuniunea sincera și intima a trecutului.

Si fiindu că eu, la provocarea ce mi s'a făcutu din partea naltului ministeriu regiu ungurescu de cultu, déjà mi-am dechiaratu renunțarea la demnitatea de arhiepiscopu și metropolitu romanu, care dechiaratiune a mea si-a aflatu formale opresiune în mai susu citatulu prénaltu Rescriptu regiu din 6 augustu a. c., acuma prin acést'a vinu a-mi împlini dorința și de a dreptulu către venerabilulu Consistoriu metropolitanu, reprezentante legalu alu Ierarhiei romane, dechiarandu-mi resignarea solena la înalt'a demnitate ce am ocupatu în fruntea bisericeii romane gr. or. din Ungaria și Transilvania.

Astfelu împlinindu-mi acést'a grea și durerósa dorință — pentru ca să poteti procede numai de cătu la luarea dispusețiunilor necesare, conformu statatului organicu bisericescu, spre îndeplinirea scaunului arhiepiscopale și metropolitanu remasu în vacanță, si — multiamindu-ve din adunculu animei, atātu Dvóstre, cătu și prin midilocirea Dvóstre întregu Veneratulu cleru și pré-iubitulu popor romanu, cari mi-detera atâtea vine probe de alipire, stima și amóre; în fine recomandandu-me pretiutei mie suvenire a Dvóstre, pre langa impartosirea binecuvântării mele archipastoresci am romasu

Carlovitiu, în 1/13 augustu 1874,

pururia de binevoitoriu:

Procopiu Ivacicovicu m. p.

Patriarcu serbescu.

„Paziti, ca — lupulu ér ein turma!“

Cu multe vorbe, cum i e datin'a, în patru lungi colóne cam asiă striga „Zastava“ din Neoplanta — în fruntea nrului 90 din 2/14 augustu, luandu îndmnu dintr'unu cerculariu alu inspectorului scolare guvernialu pentru scólele din fost'a granitia militaria, prin care cerculariu nimitulu organu alu regimului, dlul Sutag, dispune, ca tóta averea nemiscatóriă, ce pana acuma este intabulata în cărțile publice pe numele scólelei nationale serbesci — si-apoi firesce și romanesci, să se intabulede ca „avere a scóleloru comunali!“

Intr'adeveru, facia cu acést'a mesura, precum nu ne mirámu de strigatulu desperatu alu tribunului poporului serbescu, asiă de multu ne prinde mirare și indignare de — cutesarea órba a domnilor de la putere!

Despre essistinti'a mesurii — suntemu convinsi nu numai din testulu ei,

publicatulu în „Zastava“, nr. 89, ci și dintr'o corespundința directă către noi din părțile Bisericeii-albe; și asiă este evidentă și îndreptătearea și necesitatea de a ne ocupá și noi de cestiune, măcar că nu vom face-o în modulu soratei serbesci, ci în alu nostru îndatenatu, precis și respicatu.

Este lege naturale eterna, că — „**ori ce abusu de putere într'unu corpu organicu, mai curendu s'en maitardiu, se resbuna în contra organicismului, în mesur'a marimeii și nenaturalității abususului.**“

Noi asiă tienemu, Ddiu asiă să ne ajute, precum vorbim adevérulu, că — *domni'a magiara de șiepte ani*, precum ea s'a inauguratu prin marele abusu alu pactului între magiari și între nemții de peste Leita, pe cont'a s'eu chiar pe pelea maiorității celorlalte popóra, asiă ea a urmatu a fi o *ne'nterupta catena de abusuri de putere, totu în contra popóralor, a umanității, a tierii.*

Dar — dintre tôte abususurile de putere, celu mai sacrilegu, mai strigatoriu la ceriu e, pre care lu-comisera și continuă a-lu comite prin *negrigirea*, ba chiar *impedecarea culturii popóralor, nemaigiare și înaintarea pe cont'a tierii, cu fórtiele comune a invetiamentului și culturii numai magiare.*

Magiarii — în faci'a celor mai positive date, néga acést'a; dovéda eclatante că știu, cumca e o *crima în contra dreptății și a patriei*, știu cumca e — *unu cumplitu abusu de putere.*

Noi, cari nu numai vedemu cu ochii, cele ce se întempla, dar și sentim amaru rezultatulu abususului și ne superámu și turburámu în totu sufletulu nostru pentru elu, noi cari scim că déjà astadi acestu abusu este conoșcutu maiorității tierii, ér mane-poimane va fi reconoșcutu de tóta lumea nepreocupata, — noi tocmai pentru acestu abusu — tremurámu de sortea și viitorulu patriei, Tronului și mai vertosu a *natiunii magiare*, în alu cărui nume pecatuescu fiii ei din fruntea tierii; — de cumva curendu acestia nu s'er destepă din retacire și nu si-ar oprí cursulu spre perire!

Pentru că — să bagámu bine s'ema, și anume să bage bine s'ema natiunea magiara, tendința domnilor magiari din fruntea statului, cari propriamente constituiescu astadi viéti'a de stat, — aceea tendința, *d'a despoia certe popóra*, în maioritate numerica în tiera — de cultura, pentru de a le *ucide intelectual-minte și natiunalminte*, spre scopulu de a le amalgamá, adeca preface prin acést'a maestría în altu elementu, în celu magiari, acést'a tendința — este criminală prin aceea, că merge oblu a *ucide natiunaltățile nemaigiare ca atari*; și — este absurda prin aceea, că pana se desnationalisedie și magiarisedie — impedecă cultur'a și desvoltarea generale a patriei pe lungu timpu și pentru unu scopu fórté problematecu, ca să nu dicemu chiar utopicu.

Absurdu și criminalu — astadi într'unu conceptu nu se póte dice, de cătu — **barbaru.** Éta deci aci analisatu și justificatu titulu ce astadi aperatorii patriotici și leali ai natiunilor nemaigiare — în indignatiunea lor, dau domnilor magiari ce astadi dirigu sortile tierii, pentru care titlu domni magiari atātu de multu se necagescu și infuria, dar care déca vor judecă bine, vor aflá că *intr'adeveru lu-merita, li compete deplinu.*

Noi suntemu convinsi, că déca cineva ar face cu magiarii acea-ce facu domni magiari cu natiunaltățile în punctulu culturii, ei — de la celu d'antaiu — pán' la celu din urma ar strigá în gura mare: *barbaru, lotru, talharu!* — Pricépa deci, că si altii sentu, si altii cugeta și judeca dupa acele legi ale naturii omenesci, ale logiceii — cum se dice.

Astfelu fiindu, nu ne mirámu, că „Zastava“, la scirea ce o publica, în estas'a ei striga — *alarma!*

Să vedemu, cum stámu special-minte.

Mai antaiu de tôte avemu să constatámu o nefericita diferința, statorita prin lege și ordenatiuni legali, între modulu d'a considerá și tractá scólele noastre populare cele din *provincialu* și — cele din *fostulu confiniu militare.*

Diferința este mare și essentială, și — noi multu ne mirámu, cum cei de susu, cari din adinsu au facut'o, n'au priceputu, s'eu déca au priceputu, cum de nu li-a pasatu nemic'a, că — aceea diferința aveá să destepă în animele poporului cea mai profunda nemulțamire și ne'ncredere despre intențiunile sferelor mai nalte facia de popor.

S'eu că — ciarlatanismulu constitutiunale și cinismulu caracterelor, în sferelu mai nalte să fie ajunsu déjà la acelu gradu, în cătu — nu li mai pasá nemic'a de *judecata*, de *ne'ncrederea*, de *instrainarea poporului?!!* Ar fi tristu, ar fi de desperatu, déca ar fi asiă; apoi — intr'adeveru împare a fi asiă. Éca datele:

Legea ungréscă pentru instructiunea populare, anume articulu de lege XXXVIII. de la 1868, în §. 25 dispune, că —

„*Stă în voi'a respectivelor comune, în privința scóleloru confessionali de panu aci, cari adeca sunt sustienute din averea s'eu venitululu comuneloru politice, a sustiené usulu de panu aci, în care casu ajutorulu comunale se se împartiesca proportionalmente între diferitele confesiuni, nepotendu fi detrasu acelu ajutoriu vre-unei confesiuni, pre cătu timpu elu nu se va sistá pentru tôte.*“

Este deci evidentă, că — legea a lasatu în voi'a și puterea comunităților politice, a *sustiené scólele confessionali, ér confessionali* au fost pana la 1868 — *tôte bine*; căci în Austro-Ungaria nici n'a potutu existe scóle fora caracteru confessionale, fiindu pana aci confesionalismulu instituteloru culturali unu formale principiu de stat.

Astfelu și în fostulu confiniu militare, scólele tôte bine au fost confessionali, măcar că administratiunea lor, conformu sistemii militare érá mai multu influințata de absolutismulu militarescu. Ele legalmente se numiáu: „*Romanische Nationalschulen*“, „*Serbische Nationalschulen*“ etc. și erau în strinsa legatura cu biseric'a; dar erau sustienute de comunitățile politice, ca și cele din provincialu, s'eu — din bugetulu granitierescu, totu comunu granitiei.

Cu tôte acestea, ordenatiunea imperatésca din 8 iuniu 1871, în §. 3 a regulatu asiă:

„*Fie-care scóla poporale, (Volkshule,) ale carei spese de întemiere s'eu sustienere — peste totu s'eu în parte, se dau din bugetulu granitierescu s'eu prin comunitatea concerninte, — este institutu publicu, si ca atare póte fi cercatulu de ori-cara tenerime scolare, fora diferința de confesiune.*“

Éca-ni deci de o data, cu o trasura de condeiu — prefacute și rapite scólele din confiniu militare.

Dar ordenatiunea adauge ca de balsamu alinatoriu de dorere — totu în acelu §. 3, inca urmatoriele:

„*Insa acele scóle nationale, pre cari nainte de emanarea acestei ordenatiuni le-au întemiatu s'eu sustienutu comunele confessionali, separate de catra comunele politice, si vor pastrá ca scóle publice, caracterulu de panu aci, déca vor corespunde reguleloru pentru scólele publice.*“

„*Nesze semmit, fogd meg jól!*“ — Éta-ti nemicu, tiene-lu bine! este proverbialu magiari, ce se potrivește de minune.

Cei-ce au compusu ordenatiunea pré nalta, au sciutu pré bine, că — scóle întemiate și sustienute prin comunele bisericesci — nu esistu, nu poteau esiste, de cătu dóra din celu mai nou timpu — câte-va fórté pucine.

Diferința cea mare și nedrépta, facuta astfelu între scólele confessionali din granitia și cele provinciali — a produsu váierări și plansori prin cugrese și sinode; dar ea a fost greu atacata, anume de deputati serbi — și în Diet'a tierii cu ocasiunea desbaterii ce anu prima véra a avutuu locu asupra legiloru de incorporare a fostei granitiei, și aci ministrulu Trefort a reconoșcutu importantia și nedreptatea diferinței, din care cauza, la propri'a sa propunere și s'a votatu în concernința lege unu

nou §. 25, prin care i se dá mana liberă *d'a modificá pre calea ordinatiunilor — cele necesari în privința scóleloru poporari, pre cătu referințele voru iertá, și spiritulu articulu XXXVIII de lege d'la 1868.*

Acést'a dispusețiune ar fi potutu deveni balsamu alinatoriu, déca în anim'a guvernului magiari, specialmente în bun'a intentiune a dlui ministru Trefort jacea, a justificá bun'a credința a poporatiuniloru fostei granitiei; insa — dorere, despre atare buna intentiune nu afláramu, și — cu greu va poté cineva aretá nici macar o slaba urma; din contra, tocma mesur'a dlui Sutag, cea-ce dede nascere acestui articlu, este o eclatante dovéda, că din sferelu mai nalte se lucra oblu, a completá prin fața nedreptatea inaugurata în contra scóleloru nostre nationale confessionali din fost'a granitia, rapirea în modu absolutistescu a acelor scóle ale noastre — de la noi.

Rea-voința, ataculu inamicu — asiă credemu, că sunt deci dovédite pré facia, în celu mai plausibile modu. Remane a ne socoti despre modulu d'a încercá cu eficacitate paralisarea lor. Si aci, mai nainte de tôte trebe să amintim și reconoșcem, că — pana acuma, în acést'a privința organele noastre nu si-au facutu nici pe departe — dorința, cum s'ar fi caditu și recerutu.

Negriginti'a, tolerarea cu multa nepasare a Consistoriului de Caransebesiu, nici candu nu se va poté justificá și scusá; și de asemenea nescusabile va remane pasivitatea deputatiloru romani cu ocasiunea desbaterii cestiunei la mai, susu amintita ocasiune în diet'a tierii, pre curea noi la rondulu nostru destulu ne-am opintitu a o preface în activitate. Dar aruncandu velulu uitării peste trecutulu, să luámu presintele în vedere.

Suntemu și noi de parerea Zastawai cumca în prim'a linia comunitățile noastre, atātu cele politice, cătu și cele bisericesci au să se misce, a nume să staruésca pre calea competente a pretureloru, apoi și a comitatelor și chiar la *Ministeriu*, cumca ele dorescu a li se conceda *beneficiulu §-lui 25 din legea ungréscă pentru instructiunea publica*, adeca a avé dreptulu de a-si *conservá scólele nationale-confessionali și mai de parte ca atari*; deci naltulu ministeriu intru acestu întielesu să dispuna pe temeiulu manei libere ce i s'a acordatu cu ocasiunea inarticularii legiloru pentru incorporarea granitiei.

Afara de acést'a, comunele bisericesci și cu inspectoratele noastre, anume și cu consistoriulu, să caute a-si procurá datele și dovédile necesari, pentru de a aperiá averea scóleloru nationale și a impedecá transcrierea acelei-a pe numele scóleloru comunali.

Mai adaugemu, că — toti domni protopopi, toti preotii și inveciatorii romani, ba chiar toti cărturarii nostri din granitia, să caute a aduná câte documente și desluciri li va fi cu potința, pentru d'a aretá îndreptătearea noastră asupr'a scóleloru, și de asemenea să caute a invetiá pe poporulu nostru, ca — să pastredie elu însusi langa biseric'a sa și cu acést'a împrennata — scól'a sa nationale, și — să n'o lase préda altora, cari — déca ar voi ei seriosu, ca să înflorésca ea, și prin ea poporulu, n'ar amblá a o smulge din manele nostre prin insielatiune și fórtia!

Apoi — se apropia Congresulu nationale; luati sém'a, alegeti ómeni de tréba, ómeni cu anima, zelu, pricepere; nu tramiteti acolo trunchi, incalcati de seracia morale și spirituale! Ér consistoriulu Diecesanu din Caransebesiu în totu casulu se vina la Congresu cu unu reportu deslucitoriu și cu o propunere bine motivata în acést'a cestiune, și — n'ave-mu indoiéla, că se vor face și din partea congresului cele necesari.

Si acum incheiámu cu „Zastava“: „Noi — necautandu crutiare, vom controlá pre ómenii și organele noastre — fora crutiare; — fara crutiare vom supune pe fie-cine la critica și vom trage

pe fiecare la răspundere naintea judecării opiniei publice.

„Deci la lucru cu totii; se dăm navală cu plansori la ministeriu și — de va cere trebuința, chiar și la *Coroana*; căci — este în pericol nici mai multu nici mai puțin, ci — *instrucțiunea și cultura națională*, sufletu, nervulu, viața autonomiei noastre naționale bisericesci; fiindu că fora de instrucțiune și cultura națională, această autonomie e numai o coajă esternală fora sursă, e un scheletu fora carne și viață!

„Școlă este nervulu vieții naționale; urmatu, smulsu din corpulu nostru acestu organu, — pace de viață, pace de națiunea noastră.“

Diet'a Ungariei.

In *siedința casei magnatiloru de joi, 13 augustu n. a. c.*, sub presidulu judelei curei, *George Majláth*, fiindu presenti 69 membrii, după cele formale, se însărcina președintele să naintodice *MSale* omagiile gratulațiuni a casei cu ocaziunea aniversării zilei natali din 18 l. c.

Urma ordenei de di: *desbaterea generală asupra proiectului de necompatibilitate, votatu în camer'a reprezentativă.*

B. c. Klegevich accepta proiectulu pentru desbaterea specială, căci este o consecință a intenției cereri din partea opiniei publice; adăuge înse că în aplicarea principiului de necompatibilitate s'a mersu pre departe, luându-se în lege unele dispozițiuni ce nu se potriveșcu referințelor speciali ale Ungariei, dar spera îndreptarea greșelii prin delaturarea ataroru dispozițiuni la desbaterea specială. Se plange apoi contra atacurilor diaristice, carea neîntrerupt calărește pe aceea, că cas'a magnatiloru si-a trairu viața și că trebuie delaturată. Asemenea se plange, că cas'a reprezentantiloru si-impărtășește foarte reu lucrările.

Președintele face atentu pre vorbitoriu, că nu e aci loculu a critică procederea casei reprezentative, ăr atacurile diaristice va să se le suporte cas'a boiariloru, deca e linișcită în conștiința sa, că si-implinesce dorința.

V. c. Zichy-Ferraris desaproba procederea regimului la pregătirea proiectului de față, în urmă carei-a proiectulu e fructele necepte ale unui compromis debile. Totuși primesce proiectulu de base a desbaterei speciale.

D. b. Eötvös enuncia, că nu se poto uni cu principiile fundamentale ale acestui proiectu; de aceea cere să se respingă presto totu.

St. c. Károlyi ataca regimulu, căci se pórta față de cas'a magnatiloru nu numai neprudent, nepoliticu, necuvios și necavaloresce, denegendu i respectulu ce-i compete, dar înca aro orbă a se chiar joacă cu ea și a cercă să o infirice prin organ ele sale, dându-i să întielege, că — dacă nu i va impleni poftă, va cercă a o delatură ca pe unu faptore superfluu alu legelativii. Primesce proiectulu ca base a desbaterei speciale.

B. b. Wenckheim protesta energeticu contra atacului facutu regimului prin *c. Károlyi* cu atât mai vertos, cu câtu nu s'a adusu nici unu casu concretu; de acea respinge obiecțiunile contelui *Károlyi* ca nefundate.

N. b. Vay accentua, că — pentru justificarea obiecțiuniloru facute regimului, e destulă proba acea împrejurare, că regimulu adese a pressionatu cas'a magnatiloru, ca să votedie și cele mai momentose legi foarte adese în tempu chiar de 24 de ore. Primesce proiectulu ca base a desbaterei speciale și adera la modificățiunile comisiunii de dreptu.

L. b. Wenckheim cere respingerea proiectulu, căci eschide din legelativă mai toate elementele patriotice eminente, și restringe dreptulu alegătoriloru în pre mare mesura, facendu-i să nu-si pótă alege pro barbati și incredinți.

La votare, proiectulu se primesce cu mare majoritate de base a desbaterei speciale.

La §-lu 1, comisiunea de dreptu prezenta modificățiunea: „diplomatiu înca să fie compatibili“

După o disputa îndelungată, pro și contra, se primesce testulu originariu, respingându-se astu-feliu modificățiunea comis-

La §-lu 2, comisiunea prezenta modificățiunea: „Arendatorii de domeniu de stat să nu fie necompatibili“.

Acăsta modificățiune se primi nedificultată.

Modificățiunea: „Eschiderea de sub compatibilitate a direptorelui dela creditulu fonciaru ungurescu“, după o disputa infocată se respinge și se primesce testulu originariu.

La §-lu 3 se propune de comisiunea de dreptu eliminarea dispozițiuni, ce eschide de la compatibilitate pre calugări. — *B. c. Klegevich* si-ăpera votulu seu separat, care cere ca să fie compatibili calugării din ordine, cari au forte multu meritu pentru cultura națională magiara.

La votare se primesce unanime votulu separat.

La §-lu 4 se primesce, ărasi unanime, modificățiunea, ca — cei ce prin dispozițiunile §-lui 12 sunt despoiați de dreptulu electivu activu, să fie înca necompatibili.

§§-ii 5—11 se primescu nedificultati.

La §-lu 12, *I. Smaics* propune amendamentul: „Acăsta lege nu se estinde și asupra ablegatiloru croato-slavono-dalmatini.“

Min. I. Szapáry dechiarandu, că această lege se referesce numai la funcționarii denumiți de regimulu ungurescu, se respinge amendamentul lui *Smaics*.

Ca acestea fiindu-se desbaterea specială asupra proiectului de necompatibilitate, se dispune ca protocolulu asupra acestoru modificățiuni să se transmită casei reprezentative.

Siedința se suspendă pre 10 minute.

Redeschidendu-se *siedința*, urma: *desbaterea asupra novej electorali.*

L. Szögyényi si-sprime pararea de reu, că legea electorale din 48, desl fū numai provisorie, totuși nu numai că nu se delatură prin alta fundamentale în decursulu unei domnie constituționale magiare de 8 ani, dar înca chiar și aci se prezenta numai o novela, ărasi lege provisorie. Desl recunosce acestu defectu, totuși — conținendu novel'a multe dispozițiuni, ce vor sterpi abuzuri observate pan' aci cu ocaziunea alegeriloru — recomanda proiectulu de novela. În urma aplica necesitatea intruduceri modificățiuniloru comisiunii de dreptu, si-si prime dorința că cas'a magnatiloru — stanc'a neclătită intru apărarea constituțiunii și egemoniei magiare în Ungaria — va să apretiu modificățiunile restrictive de dreptulu electorale, ca o condițiune pentru asigurarea supremăției magiare în țiera și astufeliu le va primi.

B. c. Klegevich primesce proiectulu în generalu, sperandu că se vor intruduce modificățiunile necesare la desbaterea specială.

D. b. Eötvös cere respingerea proiectulu preste totu, căci nu vrea a se intruduce ărasi o lege provisorie, ci doresce o lege definitivă.

Comitele supromu *Gyürky* se dechiară pentru testulu originariu intru toate.

Min. I. c. Szapáry reflectă, că regimulu n'a fost în stare a prezenta unu proiectu de lege electorale definitivă, de ora ce — avendu în curundu a se reformă legea contributivă în țiera — nu s'a potutu luă de basa unu consu uniforme pentru întreaga țier'a.

L. b. Wenckheim recunosce defecte și n legea din 48 și n novel'a prezente. „Erorea fundamentală jace în acea împrejurare, că legelativă se lasă dusa pe ghiaciă prin o iluziune providentială, d'a estinde îndreptărea de alegere, carea o aveau eschisivu clășile privilegiate, și asupra celoru alalti cetățieni; se uită înse aci, că cele 16 mil. cari locuiescu Ungaria, nu sunt numai magiari. De aci urmă apoi, că nici candu se potă compune unu parlamentu curatu magiaru.“ Vorbitoriu înse doresce ca parlamentulu Ungariei să fie curatu magiaru; de aceea saluta cu mare bucurie toate dispozițiunile novej, cari angustiescu îndreptărea de alegere, căci totu de a un'a e de a se țienă naintea ochiloru nu atâtu liberalismulu, câtu interesele magiarismului.

Cu acestea se încheia desbaterea generală, primindu-se novel'a de base a desbaterei speciale mai unanime.

§§-ii 1—4 se primescu nedificultati.

La §-lu 4, comisiunea de dreptu prezenta modificățiunea: În censulu ardeleanu de 8 fl. 40 cr. v. a., în care nu se cuprinde

pentru desărcinarea pamentului, să nu se numere nici adausulu la contribuțiunea de pamentu.

Min. I. c. Szapáry: Acăsta este cea mai cardinală modificățiune, ce se face în proiectulu de față prin comisiunea de dreptu; de aceea voiu să me pronunciu, că care e parerea mea și care fū pusețiunea regimului față de censulu ardeleanu. Art. II. din legea ardelena de la 48 investesce cu dreptulu de alegere pre toti locuitorii din comunele mici, cari numai solvescu contribuțiune de 8 fl. m. c., necalculandu-se aci darea capului. De la anul 48 încôce se schimbă înse foarte multu relațiunile contributivale; de aceea legea nu se pôte aplică după liter'a sa, ci trebuie interpretată. Interpretarea acestei legi s'a și templatu: în 1866 din partea guvernului ardeleanu, ăr in 1869 din partea regimului Ungariei.

În urmă acestoru interpretări, din censulu ardeleanu se eschise darea capului cu adausulu contributivale; toate cele lalte dări directe înse, și asiădara și darea după case și cea după venitu, se calculă în censulu ardeleanu.

De candu se fece înse această interpretățiune, se intruduseră mai multe reforme în legea contributivă a țierei, delaturandu-se unele specie de dări și înlocuindu-se acestea prin altele, specialmente înse intruducendu-se mai multe felurii de adause. Interpretarea data pan' aci legii din 48 nu mai coresponde deci stării de astăzi a lucrurilor, precum nu coresponde acestei stări nici legea din 48. Este dăra evidente necesitatea d'a dă legii din 48 a interpretățiune potrivită situațiunii prezente, ca asiă prin acăsta să se eschida ori ce interpretare arbitrară atâtu în comisiunea conscrietorie, câtu și în comitetulu centralu. În deslegarea acestei probleme înse legelativă trebuie să țienă contu de intențiunea legii din 48, precum și de aplicarea acestei-a pan' aci. A otari, că ce interpretare ar coresponde intențiunii legii din 48, — acăsta e foarte anevoiosu, ba chiar neposibile; de-ora-ce aci nu mai existu aceleși dări din 48. Restedia deci să se statorésca, că ce coresponde praxiei de pan' aci și asiă să se legiferedie o procedere uniformă.

Ce se țiene de practicarea pan' aci a acestei legi, trebuie să o classediu de diferite. Pentru a ilustra acăsta, voiu să amintescu numai împrejurarea, că pre basca diferiteloru specie de dare, precum e darea după pamentu, după case și după venitu, atâtu adausulu pentru desărcinarea pamentului, câtu și toate cele lalte adause, se arunca după diferite base de procentuare. Apoi nici sengeratecele specie de dare, nici adausele după acestea, nu-su intruduse în cărțile de dare departitu, ci toate se cuprinde în o suma. Ca să subtraga comisiunea conscrietorie toate felurile de adause la fiecare contribuabilu, acăsta trece peste potința comisiunii conscrietorie, de-ora-ce ea nu dispune de atâtu tempu, câtu să se ocupe și de acăsta; de aceea o atare procedură nici că se practică. Dar nu numai atâtă, ci înca în deosebite comitate se procese diferitu la conscrierea alegătoriloru. Asiă spre osemplu: În comitatulu Turdii se subtrasara din contribuțiunea totală — 30% sub titlulu de adausu, conscriindu-se astu-feliu de alegători numai acei-a, a caroru censu se suită la 12 fl. v. a. În distriplulu Nasedului înse se conscriesera de alegători toti ce se solveau contribuțiune 16 fl. 40 cr.; ăr în alte părți a Ardealului se dede îndreptărea de alegătoriu numai după 18 fl. 48 cr. v. a. — Multe esemple de acăsta natură s'ar pôte produce, înse din acestea înca se pôte cu dreptulu conchide, că legea nu s'a aplicatu cu consecința în toate părțile țierei, după un'a și aceeași interpretare. Trebuie să se mai accentue aci înca, că dacă se va interpretă legea astu-feliu, câtu censulu să nu fie după cum lu-statorésce cas'a reprezentativă în novel'a electorale de sub costiune, adeca se nu fie numai 16 fl. 21 cr. v. a., ci să se mai redice, să fie adeca 18 fl. 48 cr. v. a.: atunci prin novel'a electorale de față nu numai s'ar estinde dreptulu electorale, ci înca s'ar angustati preste mesura și s'ar legiferă o nedreptăte. Este forte greșitu a afirmă, că cas'a reprezentativă ar fi redusu censulu de la 8 fl. 40 cr. la 6 fl. 50 cr.; de-ora-ce după novel'a votată în cas'a reprezentativă este censulu chiar redicatu peste 8 fl. 40 cr. v. a., și anume este 16 fl. 21 cr. v. a. Acăsta

de 8 fl. 40 cr.; b) adausulu pentru desărcinarea pamentului în sum'a de 5 fl. 81 cr.; c) contribuțiunea personală de minimum 2 fl. v. a. — Aceste trei cifre constituiescu sum'a de 16 fl. 21 cr. care se pretinde — după legea de sub întrebare — ca condițiune ca să pótă fi cine-va alegătoriu în Transilvania.

Comparindu-se acestu censu ardeleanu cu celu din părțile Ungariei proprie, nimene va pótă să-lu numésca pre micu.

Atâtu în Ungaria proprie, câtu și în Ardealu s'a restrinsu dreptulu electorale prin aceea, că se pretinde în cetăți trei chilie de locuitu, și că maiestrii să documentedie, că se ocupa de aceeași profesiune celu puțin de unu anu nainte de conscriere, ăr coi din sate, să mai documente că solvescu contribuțiune după unu ajutoriu; în Ungaria proprie înse nu se angustiescu dreptulu electorale și după censu, cea ce se face în Ardealu. Să se cercă înse, că ce schimbări se vor produce în numerulu alegătoriloru din cele optu comitate ale Ardealului prin legea de față. În Ardealu au fost conscriși pan' aci 121.000 de alegători; din acestia înse 80.000 fura pe basea privilegiiloru, ăr ceialti parte pre basea îndreptatiloru cetățienesci, parte — cam 6000 — pre basea contribuțiunii. Acă — dacă chiar s'ar templă cea ce afirmă contrariu §-lui de sub întrebare, adeca dacă ar cresce numerulu de 6000 înca cu 3000: și atunci preste totu alegătorii pre basea censului s'ar urcă numai la 9000. Ast'a înse nu stă, căci pre candu în unele comitate va cresce, pre atunci în altele se va micșoră. Chiar standu înse, că s'ar urcă numerulu alegătoriloru după censu la 9000, nici atunci nu e pericolu pentru elementulu magiaru din Ardealu, căci de o parte nu totieși 9000 vor fi de naționalitate nomagiara, ăr de alta parte ce ar si pôte face aceste 9000 contra numerulu de alegători pre basea privilegiiloru, și chiar și numai contra celoru după îndreptățile cetățienesci.

Recomanda, în urmă acestoru, respingerea modificățiunii, și primirea testulu originariu.

N. Kis, considerandu, că prin 3000 de alegători nu se pôte periclită supremăția elementulu magiaru din Ardealu, se pronuncia pentru testulu votatu în cas'a reprezentativă.

M. Szögyényi marturisesce, că pana aci s'a temutu, că în Ardealu se va periclită egemonia magiara prin legea votată în cas'a reprezentativă. Elu înse numai a creditu asiă ceva, căci prin date statistice nici n'o pôte demustră. Ministrulu de interne a demustratu cu date că nu e pericolu, vorbitoriu înse totuși se indoesce și de aceea mai bine se alipesce amendamentul.

A. Bohatich, aretandu că chiar testulu votatu în cas'a reprezentativă înca e nedreptu, combat amendamentul și cere respingerea lui. (Discursulu în întregu cuprinsulu seu lu-vom publică în numerulu viitoriu.)

S. Ormos împărtășesce, că ca comite a unui tîenutu poliglotu, n'a observatu între cetățienii nemagiari nici o tendință contra ideei de stat magiaru seu contra naționalității magiare, ci cetățienii nemagiari sunt foarte loiali și ascultatori de legi și deregetoria. Deci nu e prudente a intruduce legi restrictionarie de drepturile ataroru cetățieni pacifici; căci despoindu pre cine-va de drepturile constituționale, nu-lu faci cetățianu bunu, ci mai multu lu-instraini de întoresare pentru binele statului. Mai accentua înca, că acusi se va reformă legea contributivă, candu probabilmente se vor impune cetățieniloru noue sarcine; ar fi deci foarte nepoliticu a-i despoia aci de drepturi. Se alatura deci testulu originariu.

B. c. Klegevich apora modificățiunea. „Ori ce rezultatu ni-ar prezintă datele statistice, în casulu de față nedisputaveru, că trebuie angustată îndreptărea electorale. Nu e vorba, că liberale e dispozițiunea, ori nu, ci e vorba numai că coresponde ea intereselor magiare, ori nu? Cine doresce unu statu cosmopolitu, buna-ora o Elvetia orientale: acăla votedie pentru testulu originariu. Cine înse doresce ca în Ungaria să fie domni magiarii: acăla va trebui să se alatura amendamentul.“

La votare, cu o majoritate neusemnată, se primesce la §-lu 5 modificățiunea:

comitii supremi si câti-va eppi; ministrii fura numai doi de facia!

Siedinti'a se redica la 3 ore d. m.

Vineri in 14 l. c., Cas'a magnatiloru incheia desbaterea speciale asupra novelei electorali, respingendu modificatiunile comisiunii sale juridice afora de unele mai ne'nsemnate.

In urma se ceti Rescriptulu regescu prin care se incheia sesiunae presinte si se anuncia deschiderea viitoriei pe 24 optovre a. c.

De sub pólele Semenicolui, in augustu 1874.

(Voci din sugrumal'a Temesiana.)

O armata ori-si-cátu de numeroáa si compusa chiar totu din Leonidi, in diu'a de astadi nu plateste nemicu, daca nu e organizata si disciplinata cum se cade. Istori'a ni aréta, cá omenii feceru minuni prin o organizatiune adeverata si prin o disciplina prompta, cáci prin acestea se potura concentra poturile intru eluptarea unei si aceleiasii tiente.

Noi romanii urmarimu unu scopu: *indestulirea nationols.* Strainii conlocuitori inse — dupa ce ne despoia de drepturi — se incorda din respoteri se ne impedece ajungerea acestei tiente, orbiti de credinti'a desiérta, cá indestulirea nostra ar produce nefericirea loro.

Noi suntemu deci in o lupta pentru esistintia si nu numai contra contrariloru nostri de alta natiunalitate, ci si contra unoru nedemni fii ai natiunii nostre, cari adoca, in nepasarea loro pentru romanii peste totu, se ingrasia pe cont'a nostra, dandu-ne noue apoi invetiaturi, ca se fimu mai blandi si mai cu asceptare, cáci nepretenii nostrii ni vor dá si noue ceva, inse numai cu bun'a si candu vor vedé cá voimu se li sarutámu pintenii. Lupt'a nostra e dara grea, ér rezultatele obtienute in tempulu mai nou ni aréta, cá noi suntemu o armata neorganizata si nedisciplinata, ctoi altu-feliu nici cá se pote splicá neajungerea victoriei. Lipsesce la noi deci peste totu organizatiunea potrivita si disciplin'a ceruta in partit'a nationale; semtimu inse acestu golu, mai pre sus de tote, noi Banatienii.

Cele mai multe rele se datedia la noi de candu cu suirea la scaunulu eppescu din Lugosiu a unui individuu romanu, dar vendutu intere selorustraine. Prin ajutorie de sus succese adoca acestui-a a straplantá in pártile locuite de noi vermenele putrediiunii, conrumpendu prin remuneratiuni si promisiuni pre unii slabi de angeru si apoi organizandu-i si disciplinandu-i in o clicá, carea in fanatisarea sa nu mai avea parechia intru a cercá se paralise die ori ce intreprindere natiunale. Alegerile dietali din urma ni sunt o proba eclatante, cá ce pote produce o organizatiune si disciplina. Clic'a bine intocmita a parintelu Olteanu resturná peste totu partit'a nostra natiunale la aceste alegeri. Mandrindu-se ea de succesu, sberá in lumea larga, cá Banatulu e petrusu de nefalibile si binecventatoriele dogme ale magiarismului.

Cine cunosce inse Banatulu, va sci cá pucini sunt in numerulu celoru ce vendu si tata si mama pentr'unu osu de rosu, ér poporulu preste totu e petrusu de ne'neredere facia de asupritorii soi, astadi la potere. Banatienii ar fi datu de golu incercárele contrariloru, dar lipst o conducere intielepta, fiindu partit'a natiunale in o adeverata dissolutiune si portandu numai numele de partita.

A trei-a di dupa scripturi se vediu si cunoscu fantan'a reului. Spre lauda inse fie diu, omenii nostri — cátu ce se desteptara din orbia, se apucara de lucru. Urmara adoca consultári, acaroru rezultatu fú: infintierea uniuclubu natiunale, cu resiedinti'a in Lugosiu, si cu filiale in Oravitia, Bocsia, Recitia, Fagetu etc. In adunarea convocata adhoc la Lugosiu in 1872 se alese unu comitetu centrale, care fú insarcinatu cu compunerea statutelor clubului, accentuandu-se urgent'a ducerii in indeplenire a acestei intreprinderi. Daca ne aducemu bine aminte, comitetulu era compusu din dnii: *Titu Hatiegu, Radulescu, Poceanu si Ianculescu*, toti cunoscuti de romanii buni. De atunci inse tote si-dorimu somnulu pescelui.

Opiniunea publica tace, domnii din comitetu nu vinu se ni spuna ce au facutu pan' aoh, ér contrarii nu mai incéta, ci inea mai infuriatu ne persecuta.

Este deci tempulu supremu, ca se ne aducemu aminte de acésta cestiune. Se nu credemu cá inca sunt departe alegerile, si deci mai avemu tempu. Nu numai la alegeri, ci si la alte ocazioni trebe se cercámu a dá spre siune vointiei si dorintiei poporului nostru. Acést'a inse nu se póte, daca nu vom fi organizati si disciplinati bine. Se ne apucámu deci de lucru, cáci victori'a va fi a nostra, cu atátu mai vertosu cu cátu cá poporulu nostru s'a convinsu in decursulu de 7 ani a domniei magiare, cá intru tote se lucra pentru sugrumarea si stirpirea romanului.

Se ue fie mila de bietulu poporu si se ne nisumu, ca se ajungemu cátu mai curundu in pusetinnea d'a poté dá spre siune adeveratei dorintie a tieranzului romanu, pre cale constitutiunale, la tote ocaziunile.

Priviti numai la Boemi si Serbi, si ve veti convinge, ce póte organizatiunea buna si disciplin'a.

Nainte inse de a incheia aceste sire mitienu de detorintia a rogá pre onoratulu Comitetu centrale din Lugosiu, ca se binevoiesca cátu mai curandu a ni dá desluciri necesarie, pre calea publicitatii, cá cum stámu adoca cu clubulu natiunale proiectatu la 1872, facutu-s'a ceva si ce rezultate s'au obtienutu?

Contediu pre caracterulu domniloru din comitetu, si speru cá vor grabi'cu respunsulu, ca asiá se potemu intreprinde cele ce va cere statulu presinte alu acestei cestiuni.

Unulu in numele mai multor'a

Sabesin, 10 augustu 1874.

La calcaniulu unei corespondentie despre ultim'a lupta electorala d'aici, aparuta in on. diuaru „Albin'a" nr. 57 a. c., mi se adresedia provocarea a esplicá taceres, obserata-facia de acésta scandalósa lupta electorale, dupa cum a descriu-o pana acuma publicitatea.

Cunoscu eu multu mai bine si pretiuescu eu multu mai tare poterea si important'a adeveratei opiniuni publice, decátu se nu me sentiu detoriu a grabi si in acestu speciale casu, d'a respunde la provocarea mie adresata.

Intemplarea, dorere, a voitu, ca nici candu s'a plamaditu nici candu s'a esecutatu *romanesca alegere ardelená Sabesiana*, se nu potu fi acasa. Totu ce sciú despre acea monstruosa alegere sciú numai dupa informatiunile altora, din audite, pre cum si dupa unele ce s'au scrisu in publicitate.

Deci, chiaru si pre langa cea mai buna vointia, nu poteam comunicá publicitatii informatiuni esacte, positive, si pentru cari se potu ori-si-candu luá a supra mea responsabilitatea si morale si politica, ceea ce pana acuma mi-a fost datin'a; si si d'aici incolo voiu se comunicu numai lucruri positive, adeveru.

Dlu T. M. care dice, cá me cunosce bine, nu credu se póta pretinde dela mine, ca io eu totu d'adinsulu se scriu despre ceva tréba numai dupa vorbele din tergu, si asiá prin acést'a nu numai se nu contribuescu la indreptarea reului, ci chiaru se seducu opiniunea cetitoriloru, se-mi batu-jocu de increderea diuarului respectivu, si in urmare priu acestea se me espunu unei judecati nedorite si neonorifice.

Acésta arte, proprie corespondentiloru circumceisi si si unoru botesati cu apa, io nu m'am nisuitu a mi-o insusi, si neci nu sentiu in mine calitátile d'a-o poté iuvetiá, cáci n'am placerea ca adi-mane lumea se me vedia batendu-mi cu pumnii peptulu.

Daca deci Dlu T. M. va poté dovedí, cá aplicarea tacerii mele este ne-intemeiata, séu chiar numai fictiune, atuncia pote pronuntia categoricu verdictulu; éra la casu contrariu lu-rogu se cumpenesca bine tote, inainte de ce provoca pre cineva, si se cugete cá nu este nici demnu, nici onorificu a isbi fara temein in cine-va cu alusiuni de suspitiunare.

Atátu-a pentru esplicarea tacerii mele, Nesuccedendu marelui invetiatoriu a nimici esplicarea mea, si nedandu-mi satisfactiunea cuvenita, voiu sci a mi-o cascigá.

Cele lalte persoane, amintite cu nume de Dlu T. M., vedea ce vor face, fia care dupa cum se va simti mai caldu séu mai rece.

In fine fia-mi permisu a mai adauge unele, ce affu de lipsa.

Este fapta, cá la Sabesiu romanii au alesu pre *Mariády si Groisz*, si apoi in loculu acestui-a pre *Ordody*. Prin ce mediloco s'au alesu, nu sciú; pote inse cá chiar prin mfielo amintite de Dlu. T. M. Se se fie alesu si fara vre-o coruptiune, alegerea in sine la noi este unu scandalu si nemoralitate din puntu de vedere nationale ardeleanu. Astfeliu de alegeri le am combatutu si le voiu combata ca stricatióse, dupa cum se vede totu mereu din siedintiele dietei ungurene; astfeliu condamnú si ultimele alegeri dela noi. Cei ce totusi lucra in acésta directiune, natiunea romana din Ardealu dice, cá lucra in contra ei; deci merita dispreziulu ei.

Dlu T. M. care, dupa cum se vede, a fost martore oculariu la ultim'a alegere dela noi, ba pote a luatu si parte, si a avutu rar'a fericiore d'a potutu petruude in tiesetur'a painginiloru, unde s'a plamaditu acésta celebra alegere, — a avutu sacr'a detorintia, a combata cu tote poturile acésta peccatosa intentiune si, la casu de lipsa, prin amicii de principia ao impedece, a face se se aléga nimica din acésta alegere tare compromitetória, avendu eu de securu la dispusetiune consultarile cu poporulu, publicistic'a si totu felulu de agitatiuni constitutiunale, pre cum se intempla acésta de alungulu tieriei.

Astfeliu apoi luminandu si desteptandu poporulu, precum si demascandu inaintea lui pre cei mascati si marginiti la minte si anima, acesti-a cu greu l'ar fi potutu portá de nasu séu chiar compromite fora daun'a loro.

Altmintrea nu vomu ajunge neci candu la vre-unu tiermure solidu si nu ni vomu poté concentra poturile la una lupta solitare.

Coresp. „Gazet. Transilv.“

Publicare.

Toti acei stipendisti ai *fundatiunii lui Gozdsu*, cari inca n'au finitu cursulu pentru care li s'a conferitu stipendie séu ajutorie de studia, si dorescu a remané si mai departe in beneficiulu avutu, sunt provocati, ca pana la 10 sept. cal. nou 1874 se aréte rezultatu studieloru din anulu trecut, pre langa petitiune indreptata catra representantia fundatiunei lui Gozdsu, in Budapesta, (Kötö-utca, Stricker-gasse Nr. 1.) cu atátu mai vertosu, cáci nefacandu acést'a, séu nefindu rezultatu studieloru indestulitoriu, conferirea beneficiulu mai departe li-se va sistá.

Totu odata se face cunoscutu, cá acei stipendisti Gozdsu-ani, cari sunt la institutele mai nalte de invetiamentu, in atari ani ai cursulu, in cari n'au de a face *essamine semestrali ori anuali*, ci numai *colloquia*, sunt detori — in intiele-sulu conclusulu representantiei fundatiunale din 10 iuniu a. c. Nr. 60 — a produce *pe viitoriu* cu finea fiecarui semestru celu pucinu din 2 *studia adeverintie de colloquia*, cáci la din contra, ratele obvenienti nu li se vor licidá.

Din siedinti'a comitetului adm. alu representantiei fundatiunei lui Gozdsu, tiena in Budapesta la 4 aug. 1874.

Publicatiune.

Banulu *Gimnasiului rom. gr. or. din Bradu* — situatu in comun'a *Mihaleni*, — carele constá din un'a casa de locuintia, carcima cu regalú etc. langa drumulu tieriei, grasduri, un'a móra cu doue róte, 118 jugere pamentu de aratura, 26 j. gradina si fenatie si 31 j. pasiune — se va esarendá pre calea licitatiunei publice in sal'a gimnasiului supranumitu, in 30 augustu st. n. la *doue ore postmeridiane*, si anume pre unu timpu de 6 ani, ceea ce prin acést'a se aduce la cunosciinti'a onoratului publicu.

Conditiiunile de licitatiune, precum si alte desluciri, se potu capeté séu de la subscrisculu presidin in locu, séu dela adv. fondului, D. *Teodoru Popu* in Baia-de-Crisiu.

Bradu-Zarandu, in 9 aug. 1874.

Presidulu representantiei gimnasiali.

Publicatiuni tacsabili.

Concursu

La scól'a comerciale publica romana gr. or. din Brasiovu aldevenitu vacante unu postu de profesore, si anume:

Postulu de profesore pentru *Geografia si Istori'a comerciale si universale*, cu deosebita considerare la Istori'a Ungariei, si pentru *economia nationala*, ca studie principali, ér pentru limb'a gormana ca studiu secundariu.

Pentru ocuparea acestui postu se escrie concursu cu terminu pana la 20 augustu (1. septembrie) a. c.

Concurentii se binevoiesca a se adresá catra subscrisc'a Eforia scolara, alaturandu pe langa petitiune si documentele: a) cá sunt de natiunalitate romana si de religiunea greco-orientale; b) cá au purtare politica si morale buna; c) cá sunt sanetosi, si d) cá au calificatiunea receruta.

La cercetarea calificatiunei se are in vedere Statutulu organicu alu Metopoliei romane gr. or. din Ungaria si Transilvania si resp. Regulamentulu archidiecesanu pentru esaminarea candidatiloru de profesura la scólele secundarie romane confesionali.

Salariulu anualu pentru acestu postu este de 800 fl. v. a., prospectu de inaintare si dreptu de pensionare.

Celu alesu va functioná anulu primu de proba si apoi se va intari ca profesore definitivu, déca va fi depusu esamenulu prescriisu de lege. — 1—3

Brasiovu, 24 iuliu st. v. 1874.

Efort'a scoleloru centrali romane gr. or.

Nr. 1311.

1874.

Concursu

pentru vacantele trei posturi de invetiatori la scólele romane din comun'a *Satulu-nou*, cu terminu pana in 15 septemvre st. nou 1874.

Cu postulu de invetiatoriu la *clasea I. de prunci*, sunt impreunate urmatóriele emoluminte: salariu anule 400 de fl. v. a. in bani gata, 4 1/2 orgii de lemne, cortelu liberu si 800 strangini □ de gradina.

Cu postulu de invetiatoriu la *clasea II. de prunci* sunt impreunate aceleasi emoluminte; asemenea si la *scól'a de fete*.

Invetiatorii la tote aceste trei clási au se-si tiena de strensa detorintia cercetarea bisericii si tienerea cantárei la ori ce servitiu bisericescu, fara de a pretinde pentru acést'a vreo remuneratiune separatu, numai de voru fi pofiti la immormentári li va compete câte 50 de cr. v. a.

Deritorii de a ocupá vre-unulu din aceste trei posturi, au se-si tramita petitiunile loro, bine instruate, *Preturei cercuali din Satulu-nou*, adresate scaunului scolariu de aici, pana la diu'a mai susu aretata. — 2—3

Oficiulu comunai Satulu-nou.

Concursu.

La scól'a comerciala si reala, impreunata cu Gimnasiulu publicu romanu gr. or. din Brasiovu, devenindu vacanti *trei posturi profesorali*, se escrie pentru ocuparea loro concursu cu terminulu pana la 20 augustu (:1 septembrie:) a. c. si anume:

1. *postulu de profesoru pentru limb'a siliteratur'a magiara;*
2. *postulu de profesoru pentru chemia si Istori'a naturala;*
3. *postulu de profesoru pentru matematica si fisica.*

Competitorii se binevoiesca a se adresá catra subscrisc'a Eforia scolara pana la terminulu aretatu, asternandu pe langa petitiune si actele prin cari se dovedesca: a) cá sunt de natiunalitatea romana si de religiunea ort. (resaritena) b) cá au conduita morala si politica buna; c) cá sunt sanetosi; d) cá au calificatiunea receruta pentru postulu la care concuredia. — La dejudecarea calificatiunei servesce ca cinosura statutulu organicu alu Metopoliei romane ort. res. din Ungaria si Transilvania si Regulamentulu archidiecesanu pentru esaminarea profesoriloru dela scolele secundarie romane confesionali. —

Salariulu anualu impreunatu cu fiecare din aceste posturi este de 800 fl. v. a., prospectu de inaintare si dreptu de pensionare.

Celu alesu de profesoru servesce anulu primu de proba, éra dupa acést'a se intaresce ca profesoru definitivu numai déca va fi depusu esamenulu de profesoru prescriisu. — 3—3

Brasiovu 1/13 Iuliu 1874.

Efort'a scóleloru centrali romani ort. res.